

Голос Адыги

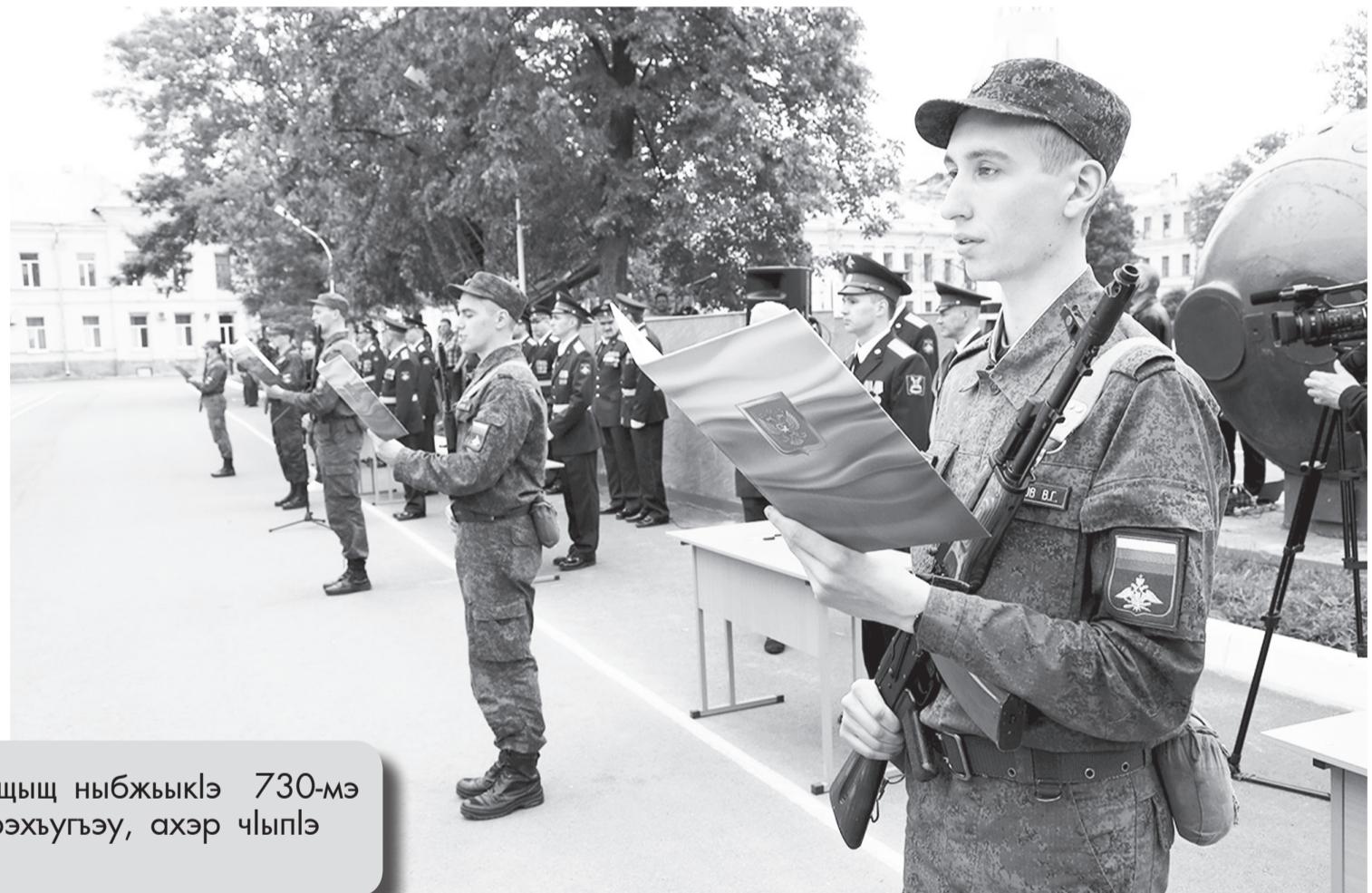

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээт

ДЗЭ КҮЛЬКҮР – НЫБЖЫКІЭХЭМ ЯПШЪЭРЫЛЬ

Бжыхъэ дээшыгьоу къэблагъэрэм изэхэшэн Адыгеим зэрэшылыкъуатэрэм, федеральнэ гупчэм кыгъэуцугъэ шпъерыльхэр гъэцэкіэгъэнхэмкіэ шлэгъэн флахэм ыкы 2018-рэ ильэсым игъэтхэ дээшыгьо кампание зэрэrekъокыгъэм изэфэхысыжыхэм зашытегуущы! Эгъэхэ зэхэсигьо тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкъуагъ.

Іофтхъабзэм тхъаметагъор щызэрихъягъ Адыгэ Республикаем и Премьер-министреу Александр Наролиним. Ащ хэлжъягъэх министерствэхэм, къулыкъухэм, муниципальнэ гээпсыкілэ зилэ къэлэ ыкіл район адмиинстрациехэм ялыклохэр, дээ комиссариатым икъулыкъушлэхэр, нэмэйхэри. Гээтхэ дэштыгъом изэфэхьысыжьхэм ыкіл бжыхъэмкілэ пшъэрлылхэм къатегущылагъ АР-м идээ комиссариат ипащэу Александр Аверинир. Ащ къызэриуагъэмкілэ, къулыкъур зыхынэу къызытефэрэ нэбгырэ мини 2,5-рэ фэдизмэ бжыхъэм къяджэштых, ау ахэм ашыщэу 380-мэ макъэ арагъэун альэкшигъэп. Унашьюу щылэмкілэ Адыгейим щыщ ныбжыкылэ 730-мэ къулыкъур ахыншт, хабзэ зэрэхъугъэу, ахэр чылгээ зээфэшьхаяфхэм ашэштых. 2018-рэ ильэсым зэхацэгтээ гээтхэ дээ дэштыгъом къыфэбгээзэжьмэ, аныбжыкылэ къулыкъур ахынэу зытефэрэ нэбгырэ мини 3-м ехүу чылгээ комиссариатхэм къяклонлахъэх, ахэм ашыщэу ныбжыкылэ 600-р дээ къулыкъум ашагъэх, ашкілэ республикэм пшъэрлылхэу къыфагъэуцугъэр гэцэклигъэхъугъэ. Къулыкъум kluагъэхэм ашыщи-бэхэм дээ-учетнэ сэнэхъят зэрэгжьо-

Унашьюу щыләмкіэ Адыгеим щыщ ныбжыкіэ 730-мә күулыкъур ахыыт, хабзэ зэрэхъугъэу, ахэр чылпіэ зәфәшшхъафхәм ашәштых

тыгъ, нэбгырэ 65-мэ ашьэрэ гъэсэн ныгъе ял. Ныбжыкэхэм япроцент 16,8-мэ япсауныгъе изытет шапхъэхэм адимыштэү къыхагъэцьгъ. Дээ къулькъум клонуу щыт нэбгыри 159-мэ повесткэхэр аратынхэ альякыгъэп, проценти 3-р чыгылдэх комиссиихэм къяklолагъэп. Ахэм ялофхэр зэхажынхэу следствиемкэ къулькъухэм алэklагъэхъагъэх. Ащ даклоу ныбжыкэ 72-мэ башлагъэх альяхъух.

Дээ күулыкүм ашагзэхэм ашын нэбгыритум къарагзэгъэзжыгыг. Аш лъапсэу фэхъуяар ныжбыкълехэм аль-ныкъоле уголовнэ тохфэр къызэрээзэу-хыгъэхэр ары. Ау мыхэм хэбзэгъеу-тъяар зэраукъуягъэм епхыгъэ къебар чыпэ комиссариатым игъом леклехьагъэп. Аш фэдэ гумэкъытхохэр талтэкл къэмыхунхэм пстэуми анаэ тырагъэтэн зэрфаар. А Аверинным хильзуннафыкъыгь

Дээ күлүкүм имэхьсан э зыкье гээз-
тыгээнүүн, ныбжыкылэхэм ар ашлогч эзэл-
хоньиным фытгээпсихээгээ юфтьхабээзүү
«Дээм күлүкүм шызынхүнштүм и Марф».

зыфиорэр мы ильэсүм мэлыльфэгтүүм и 12-м зэхажагь. Авшаэрэ классхэм арыс күлээджаклохэр ыкын студентхэр аш хэлэжьагъяэх. Зэрагчэнэфагъэмкэ, чьэптигъум и 18-м мыш фэдэ юфтьха-бза лжыри разыклохышиг.

Дээдэштэйгээ кампаниер Адыгейм сыйдигүү зэрифэшүүшүү зэрэштызэхаж ёреспублике комиссариатым ишацэ кыбыяага. Хабээ зэрэххүгээ, мы ильэсэм ибжыхээ дээдэштэйгүү шапхээхэм адиштэу зэрэргэшкүүлжээштим, пшъэрыльзэу къафагъеуцугъэхэр шлох имылэу зорилсанчахаас иштэжээштэй.

зэргэлтээштэхэм кынгыгэхтэйгээ. АР-м гъесэнгүйгээр шэныгээрэжкээ, хэгъэгү клоцл тохижамкээ иминистерствэхэм, нэмийкл структурэхэм ялтыклохэу нэужжым гүшүйз зэрэгтэхээс республикэм идээ комиссиариат тоф зэрэшдэшээрэм, аш шуагьэу кытырэм ыкли тапекээ пшьерьльтэй зыфагьэуцужжээрэм кялагчны Цагдах.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам

ТимэфэкІхэр

Адыгэ шъушэм и Маф

Іоныгъом и 28-м адигэ шъушэм и Мафэ иғъекіотыгъэу хэдгэунэфыкыщт. Мэфэкым тиартист цIIэрылохэр, ансамблэхэм якъешъаклохэр, орэдылохэр хэлэжьэштых.

Адигэ шъуш. Аш идэхагъэ нэм фэплырэп, гум кыфэуатэрэп. Республике общественнеэ движениее «Адигэ Хасэр» клэцакло фэхьи, адигэ шъушэм и Мафэ тиарспубликэ щизэхашу аублагь. Мэфэкым хэбээ шапхъэ илэ хугъэ, тильэпкъэгүхэр зыщыпсэухэр шольырхэм, іэкыб къэралхэм ашагъэмэфекъэу аублагь.

«Налмэсыр», «Исламыер», «Синдикэр», «Мыекъуапэ инэфыльэхэр», «Майкопчаночкэр», «Аб-рекхэр», нэмыкыл ансамблэхэр адигэ шъушэм имэфекъ сидигьи чанэу хэлажьэх.

— Мэфэкыр гъэшігъон хьущт, — къытиуагъ зэхэшкэо купым хэтэу, Адигэ Республиком изаслужене артисткэу Едыдж Викторие. — Иэпэласэхэм ашыгъэ лъэпкь шъушахэр, тхипхъэхэр къедгээльэгъоштых.

УпчIэ шъуиIэмэ, зыкъитфэжъугъаз!

Урсынэ общественнеэ организацеу «Урсынэ июристхэм я Ассоциаце» зыфиорэм 2018-рэ ильэсийн Іоныгъом и 28-м ыпкэ хэмьльэу юридическэ IепыIэгъу ятыгъэнимкэ Урсынэ мэфэ зык зэхэштэ. Ассоциаце ыпкэ хэмьльэу юридическэ IепыIэгъу зыщаритирэ гупчэхэм, ашьэрэ еджапIэхэм ашызэхэштэ юридическэ клиникэхэм Iофтхъабзэр ашыклошт, аш кырагъэблэгъэштых хыкумыши хабзэм икъулыкъухэм, очылхэм, нотариатын ялъылохэр, хыкумыши приставхэм якъулыкъухэм, ныбжыкэ движениехэм ахэтхэм ашызхэр.

Республикэмкэ ыпкэ зыхэмийл юридическэ IепыIэгъу зыщаритирэ чыпIэхэр:

- * Адигэ къэралыгъо университетын июридическэ клиникэ, юридическэ факультетыр, къ. Мыекъуапэ, ур. Жуковскэр, 15-р, каб. 501-р, 509-р;

- * Адигэ Республиком иочылхэм я Палатэ, къ. Мыекъуапэ, ур. Гагариныр, 176-р;

- * Очылхэм я Мыекъопэ къэлэ коллегиу «Гарант» зыфиорэр, къ. Мыекъуапэ, ур. Жуковскэр, 51-р, я 2-рэ къатыр, я 12-рэ оффисыр;

- * Очылхэм я Адигэ республикэ коллеги, къ. Мыекъуапэ, ур. Советскэр, 197-р, я 2-рэ къатыр;

- * Адигэ Республиком и Нотариальнэ палатэ, къ. Мыекъуапэ, ур. Димитровыр, 3-р;

- * Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын иеджепэ унэу N 3-р, къ. Мыекъуапэ, ур. Пушкиныр, 177-р, каб. 7-р;

- * Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын июридическэ клиникэу «Легис» зыфиорэр, къ. Мыекъуапэ, ТЦ «Пирамидэр», ур. Пролетарскэр, 334-р, я 3-рэ къатыр, я 314-рэ оффисыр;

- * Адигэ Республиком къэлэцыкъухэм яфтыныгъэхэмкэ и Уполномоченнэр, къ. Мыекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236-р, я 3-рэ къатыр, я 308-рэ оффисыр;

- * Адигэ Республикомкэ хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гъэлорышланпэ, къ. Мыекъуапэ, ур. Курганиэр, 345-р;

- * Очылхэм я Адигэ республикэ коллеги Кошхэблэ районимкэ икъутамэу N 6-р, къ. Кошхабл, ур. Дружба народов, 52-р;

- * Очылхэм я Адигэ республикэ коллеги и Теуцожь къутамэу N 4-р, Адигэкъал, ур. Хаахууратэр, 199-р.

Ыпкэ хэмьльэу гупчэхэм Iофтхъабзэр зыщыклошт мафэм сыхьатыр 9.00-м къыщегъэжъагъэу 18.00-м нэс Iоф ашэшт, зэвь угъо яшэштэ.

Юридическэ IепыIэгъу зищыклагъэу къаклохэрэ паспортыр е нэмыкыл документэу аш ычыпIэкэ бгъэфедэмэ хьущтыр кыздахын фае.

Хэбзэухъумаклохэм къаты

Адигэ Республиком хэгээгу клоц Iофхэмкэ и Министерствэ къызэритырэмкэ, Іоныгъом и 17-м къыщегъэжъагъэу и 23-м нэс республикэм бзэджешиIэгъэ 51-рэ зызэррахъагъ. Ахэр: цыфыр аукIыгъэу 1, машинэр рафыжъагъэу 3, цыфым ыпкъынэ-лынэ шъобж хыльзэхэр тыращагъэу 1, зы хъункIэн бзэджешиIагъ,

гъэпцIагъэ зыхэль бзэджешиIэгъэ 5, нэмькIхэри. Экономикэм ылъяныкъоцI хэбзэгъэуцугъэр гъогогъу 4-рэ аукъуагъэу къыхагъэшыгъ.

БзэджешиIагъэ зезыхъагъэу зэггуцафэхэрэ нэбгырэ 46-рэ агъеунэфыгъэх. Зэхафын альэкIыгъэр процент 80-м ехъу.

БлэкIыгъэ тхъамафэм республикэм игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 8 къатехъухъагъ. Ахэм нэбгыри 3 ахэкIодагъ, 7-мэ шъобжэхэр атещагъэх хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысыгъэ водител 38-рэ гъогу-патруль къулыкъум иIофшиIэхэм къаубытыгъэх. ГъогурыкIоным ишапхъэхэр гъогъу 2669-рэ аукъуагъэхэу хэбзэухъумаклохэм агъеунэфыгъ.

Унагъохэм ащыПагъэх

Оперативнэ-пэшIорыгъэш юфтхъабзэу «Іетахъу — еджапIэ» зыфиорэм ияшэнэрэ едзыгъо къыдыхэлъытагъэу Тэхъутэмыкье районимкэ зэгурүIоныгъэ зэрымыль унагъохэр ауплъекIугъэх.

Полицием икъулыкъу-шIэхэм ягъусагъэх АР-м и МВД ыкыл полицием ирайон отдел ашызэхэшгээ Бщественнеэ советхэм ялъылохэр Николай Киселевымрэ Роман Гороховыимрэ.

Іоныгъом и 1-м къэлэ-еджаклохэр еджапIэм чэхъажыгъэх. Аш къыхэкыкIэ зыныбжь имыкъуугъэхэр мыш зэрфахъазырхэр, ны-

гъэу хеукъоныгъэ ин къыхагъэшыгъэп.

Мы Iофшэнир тапэки лъагъэкотэнэу зэдшатагъ.

Мыш фэдэ Iофтхъабзэхэр республикэм имуниципалитетхэм зэккэми ашыклаугъэх.

Клэлэ Iэтэхъу 180-рэ ыкыл зэгурүIоныгъэ зэрымыль унэгъу 110-рэ ауплъекуугъэх.

IепыIэгъу зищыклагъэ унагъохэр агъеунэфыгъэх, ахэм яшуагъэ арагъэкъыгъ.

БзэджашIэр агъеунэфыгъ

Тикъэлэ шхъялэ Ѣыпсэурэ ильэс 64-рэ зыныбжь хуульфыгъэм имашинэ зэрэшIурафыжъагъэм къихэкIэу хэбзэухъумаклохэм закыфигъэзагъ.

Полицием икъулыкъу-шIэхэм зэхажэгъ оперативнэ-лъыххун юфтхъабзэхэм яшуагъэкэ сыхьат заулекIэ мы бзэдже-шIагъэр зэхажынир афызашокIыгъ.

Рафыжъагъэ автомобилыр апе къагъотыжыгъ. БзэджашIэм лъэужэу къы-

гъэнагъэхэмкэ нэужым агъеунэфын ыкыл къаубытын альэкъыгъ. Ар Мыекъуапэ Ѣыщ, ильэс 29-рэ зыныбжь, ыпекIэ хъапсын дэсигъ.

БзэджашIэм къызэрриотагъэмкэ, автомobilым имашинапчэ хэль лункыбзэр зэрэкьютагъэр къызфигъэфеди, ар рафыжъагъ. Клэлэ ныбжыкIэм ылъянькъоцIэ уголовнэ Iоф къызэуахыгъ. Аш лажэ илэ загъеунэфкэ, ильэс 5-м нэс хъапс къыхын ылъякъыгъ.

Мыш фэдэ чыпIэ шъуимыфэнэм пае сакыныгъэ къызхэжъуягъэфэнэу хэбзэухъумаклохэр къышьоджэх. Шъуимашинэ рафыжъагъэмэ, псынкIэу полицием макъэ ежъуягъэу. Охьтабэ зытешкIэ ар къэбгъотыжынр нахь къин мэхъу.

НЫБЖЫКІЭХЭМРЭ ЛЪЭХЬАНЫМРЭ

Проекти 5 къагъэлъэгъуагъ

Кіэлэцыкъу ыкъи ныбжыкъе шіенныгъэ-техническэ творчествэмкэ Дунэе фестивалэу «От винта!» зыфиорэм Мыекъопэ къералыгъо технологическе университетым истудентхэр хэлэжьагъэх. Іофхъабзэр Краснодар Ѣыкъуагъ. Кыблэ федеральнэ шъолтырым исубъекти 8-мэ ялъыклохэр ащ къышызэрэугъоигъэх.

Фестивалым икъыззэуыхын дратьевыр. Ащ къышыззэриуагъэмкэ, іофхъабзэр апэрэу Краснодар краим игубернаторэу Вениамин Кон-

— Авиа, авто, робототехникэм, медицинэм, нэмыкъи лъэнъюхом афгъэзэгъэ проектхэр мыш щытэлъэгъу. Пстэуми анахъ шъхбаэр кіэлэ-еджаклохэм, студентхэм, аспирантхэм мыхэр зэрашыгъэхэр ары. Сэнаушыгъэ зыхэл инженер ныбжыкъіхэм ялошлагъэхэр тинэрыльэгъу. Ахэм ти-неушрэ мафэ алэ иль, — къышыззэриуагъ Краснодар краим игубернатор.

Іофхъабзэм чанэу хэлэжьагъ АР-м гъесэнгъэмрэ шіенныгъэмрэкэ иминистрэу Кіэрэцэ Анзаур, ащ игуадзэу Перэныкъо Суссанэ. Проектхэр къэзыгъэвазырыгъэ ныбжыкъіхэм, кіэлэе-аджажхэм гушылэгъу афхъугъэх, опытэу алэклэльымкэ зэдэгогацагъэх.

«От винта!» зыфиорэ фести-

валым Мыекъопэ къералыгъо технологическе университетым проекти 5 къышыгъэлъэгъуагъ.

Ахэм къеклонгъэхэр нэүасэ афашигъэх, къебарэу апълыр къафалотагъ.

Апэрэ егъэджехэнхэр зэхащагъэх

Проектэу «Кіэуѓоекло апшъэрэ еджап! – Мыекъопэ къералыгъо технологическе университет» зыфиорэм имэхъанэ, ар зыфэгъэхыгъэм мы еджаплэм иофишіхэмрэ «Майкопводоканалым» щылажыгъэрэмрэ фырагъэджацагъэх.

Проектым епхыгъэ мэфищ зэхащагъэх ыкъи зерифэшую-е-джехэнхэр мыгъэ апэрэу шэу ахэр рагъеклохыгъэх.

Ыпэкъе зигугъу къэтшыгъэ проектыр зыфэдэр, ащ шуагъеу къытыштыр нэбгыри 10 хүрэ купым къыфалотагъ.

«Кіэуѓоекло апшъэрэ еджап! – Мыекъопэ къералыгъо технологическе университет» зыфиорэ проектым пшъэрыль шъхбаалеу илэр еджаплэр нахышлоу зэрэбгъэорышлэн пльэ-кыщт шыкъіхэм къыхэхыгъэнхэр, кіэлэгъаджажхэм ыкъи студентхэм ізпылэгъу афхъугъэныр, гумэкъыгъоу къэуцуухэрэр псынкіеу дэгъэзэжыгъи-хэнхэр ыкъи учреждением интеллектуальна амалэу іэклэхэр ыгъэ-федэнхэ ыльзэкыныр ары.

Проектнэ офисэу «Іофшінхэм Яфабрик» зыфилоу университетым щагъэпсыгъэм проек-

тым щыфырагъэджацагъэх. Мэфищым къыклоц джэгукэ шуашэм ильэу производственнэ процес-схэу «Семь видов потерь», «Стандартизированная работа» ыкъи нэмикхэм ямодульхэр ныбжыкъіхэм зэрагъэшлагъ, производствэм зыфагъэнэлосагъ. Еджэн мэфищир къызаухым, квалификациеу ялэм зэрэхагъэхуагъэр къэзыушихыатырэх тхильхэр зэклеми аратыгъэх.

Мыекъуапэ игъэкъэбзэн хэлэжьагъэх

«Зеленая Россия» зыфиорэ іофхъабзэм Мыекъопэ къералыгъо технологическе университетымрэ политехническе коллежымрэ ястудентхэм ялахышу хашыхыагъ.

Апшъэрэ еджаплэм экологиемкэ ифакультет щеджэрэ ныбжыкъіхэм, кіэлэе-гаджажхэм ащищхэр Мыекъуапэ игъэкъэбзэн фэгъэхыгъэ іофхъабзэм хэлэжьагъэх. Студент нэбгыре 20-м ехъумэ псыхью Шхъэгүашэ инэпкъ аукъэбэзгъ. Мыш зыщацэсэфын гухэль ялэу къеуаллэрэр маклэп. Студентхэм ялошін изэфхэхысэжьэу хъугъэ хэл дэзыни 10-м ехъуу къауѓоигъэр.

Хабзэм икъулыкъушлэхэр, іофшілэ купхэр, Урысые народнэ фронтым ишъолтыр къутамэу Адыгэ Республиком Ѣылъи-хэр, ныбжыкъіхэм, нэмикхэм іофхъабзэм хэлэжьагъэх. Республиком икъэлэ шхъбаэ иурамхэр, общественнэ чыпхэр аукъэбэзгъэх, уцхэр раупкыгъэх.

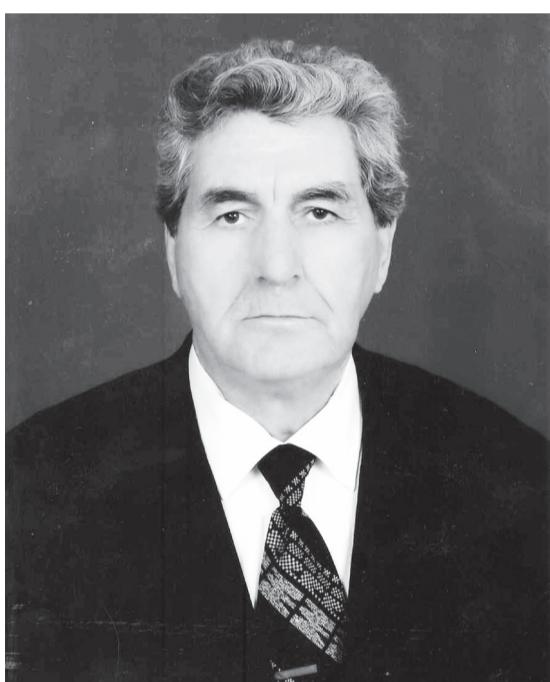
**Нэглубгъор зыгъэхъазырыгъэр
Гъонэжъыкъо Сэтэнай.**

Адыгэкталэ апэрэ гурит еджапІзу кыщызэІуахыгъагъэм

ФЭБЫЕКЬОХЭР ЧАНЫГЪЭХ,

Льапсэ имыІэу шхъапэ хүрэп. Гусэрыкъо Теуцожь (щыІэжьэп, Алахым джэнэтээр кырет) фэгъэхыгъэ тхыгъэ къэзгъэхъазырынэу зэхъум «Фэбыекъохэр» алоу зыщизэхэсхыгъагъэр сиғу къэкійжыгъ.

Ащ ыуж ильэс 70-рэ фэдиз тешлэжыгъ. А 1950-рэ ильэсхэм адэжь Гусэрыкъо Сэфэрбый (Фэбыийкэ еджэштыгъэх) ыкъохэу Юныси, Теуцожы слэгэхтэйхэу, симхэх щытыгъэп. Аутигъунэгъухэм «Фэбыекъохэр кіэлэ хуупхъэх, іэдэб ахэл, дэгъоу еджэх, ячыгэх лъэшэу къащетхху» алоу зэхэсхыгъигъ. Тяни зэххэм къытиштыгъ: «Сыфай Фэбыекъохэм афедэу хуупхэ шуухунау, дэгъоу шууджэнэу, джэдхэхъаблэхэр къышуущихъунхэу».

«Фэбыекъохэ» гүшилэр непэ къыненсигъэм сиғуупшэрэп. А лъэхъэнэ чыжъэм Юныси, Теуцожы джыри цыкъулахъэхэми, яадыгагъякэх, ялэдбигъякэх, яеджакъякэх къаахэхыхи, ящытху ячыла цыкълоу Тэуехъаблэ къышежки Джэдхэхъабли, нэмийк чылэ гүннэгъухэм къашекъякъягъ.

Лъэпэс дэгъу зинэ чыгын дахэу зештэ. Нэужым Гусэрыкъо-Фэбыекъо зэшхэу Юныси, Теуцожы щыІэныгъэм тызэуицэхъягъягъ. Цыф шэгъуагъэх, иофшэлхуагъэх, адигэ лъэпкъым идахэ языгъэуагъэхэм ащыгъигъ. Юныс краивоенкоматыр Тэххутэмэйкъуае зыдэтым ащ ипещагъ, іэнэтэ зэфэшхъафыбэ ыгъэцэхъягъ.

**ИЩЫІЭНЫГЪЭ
ГЬОГУ**

Гусэрыкъо Теуцожь Тэуехъаблэ 1933-рэ ильэсхэм къышы-

хуугъ. Ятэу Сэфэрбыйрэ янэу Козрэ апэ колхозын хэхьагъэхэм ашыгъигъэх, ящытху арагъа-лозэ лажъэштыгъэх, яунэгъо хызмэт изехъан-кіи щысэтехы-плагъэх, цыфы-шүгъэх, гукі-түшхо ахэлыгъ. Еджагъэхэу щымытыгъэхэм, лушху, якъоджэдэсхэм упчэ-жэгэх ашыхэу, алъытэхэу щытыгъэх. Сэфэрбый гультэшхо илэу, «народнэ врач» зыфалорэм фэдэу а лъэхъэнэ чыжъэм ангинэ зиэхэм, зычый

узыхэрэм ялазштыгъ. Къоджэефэндэу агъенафи, ильэсхэм ашыгъигъэх, цыфхэр ыгъэрэзагъэх. Ахэм ямызакъоу, а лъэхъанэу агрономхэр зыщемыгъэхэм колхозхэм ялэштыгъэх «качественник-кіэ» заджэштыгъэхэр. Губгью иофшэнхэр зэрээхэпшэцхэм-кіэ цыфхэм яупчилэжэгъоу щытыгъэр Фэбый ары. Ащ дыригъаштэу ишхъэгъусуу Коzi бзыльфыгъе үшүгъ. Ау икалэхэр цыкъуухээз, ильэс 40 нахьынгъашшэе идунае үхъожыгъ.

Үпшэхэлэ къызэрэтигъэу, Юныси, Теуцожы джыри цыкъулахъэх, ублэпэ классхэм ашеджэштыгъэх дэгъоу, дахэу псэ-ухэу зырагъажъэм. Ахэр лъым хэлэхэу хэти къидекъокхы, унагъоу сабыир къызэрхуухъагъэм, зыщапгуу гъэм къыщежъэх. Джары зигугуу къэтшыре Тэуцожы щыІэныгъэм игъогу дахэу рууконоир къызхэхъягъ.

Тэуехъаблэ ублэпэ еджапІэм үүж мафэ къэс километрипл къыкъулэ Джехэхъаблэ гурит еджапІэу къыщизэуахыгъякъэр апэ къэзыхуагъэхэм ашыгъигъ. А лъэхъаным сэри а еджапІэм сиғуупшэхъярэп, комсомольцхэмкіэ зэлүкі тиэ зыхыкэ урысбээхэд дахэу, дэгъоу къыщыгүүштэгъэхэм Гусэрыкъо Тэуцожь ашыгъигъ.

Тэуцожь гурит еджапІэр 1953-рэ ильэсхэм къызеехым, ежэ деджагъэхэу Тыгъужь Борис, Хүйтэйж Арамбий ыкъи Джарымэкъо Тыгъэнгуашэ (нэужым шхъэгъусэ фэхъуугъэр) Адигэ пединститутын чэхъэ-

пагъэх — калэхэр физматын, Тыгъэнгуашэ — филфакын. Ар 1958-рэ ильэсхэм къызеехым, ежэ зыщеджэгъэ Джехэхъэблэ гурит еджапІэм къэкъожы, физикэмрэ хысалыпмэр аригъэхынштыгъ. Шу ыльэгъурэ сэнхэхатэу къыхихыгъэм ыгүрэ ыгцээрэ етыгъэу рулагъэштыгъ.

Арэущтэу хуупхъэу йофышээрэ, зипшээрэхъяр щытху хэлэхэу зыгъэцэхъэрэ кіэлакъэр районым ипащэхэм къальэху ёкыгъягъу къутырэу Городскоим игурыт имыкъурэ еджапІэ директор фашы. Мыш а іэнатлэр ильэсилбэрэ щигъэцэхъягъ. А уахтэм къыкъоцл еджапІэм гъэцкіэжынхэр щыригъэхъягъэх, егъэджэн-пуныгъэмкіэ Ѣхэхъэштэхъяр рулагъэштыгъ. Зэхэшэхъяр эхъялхэу зэрэшчийн джыри КПСС-м ирайком ило-фышшэхэм гу къылъатэ. А лъэхъаным, 1970-рэ ильэсхэм, Адыгэкталэ етупшыгъэу агъэпсыштыгъ, къуаджэхэм якъэгъэкошин фэжъэгъэн фэягъэ. Апэу къагъэкошинэу хуупхъяар Лахъщыкъуай. Ары шхъяа, къоджэдэсхэм якъалэхэр тидэ щеджэштх? ЕджапІэу ашырээр хыазырэп, аш иухын гъэпсэнкіэгъэнэн фэш директор илэнэу щыт. Партием ирайком аш зыщегуупшысэхэм, зэдьрагъаштэу Гусэрыкъо Тэуцожь ыцэ къирауыгъ ыкъи 1970-рэ ильэсхэм Адыгэкталэ илэрэе еджапІэ идирукторэу агъэнэфэгъягъ.

Лахъщыкъуае къызагъэкошим кіэлэхэджахъяр зэрэхуу-штыгъэхэр нэбгырэ 23-рэ. Апэ ахэр унэ горэм щырагъаджэштыгъэх. Еланэ, 1970-рэ ильэсхэм итгээхэзээ и 1-м Адыгэкталэ апэрэ еджапІэу Гусэрыкъо Тэуцожь зипшээрэ мэфэхэл шыкълэ тетэу къызэуахыгъягъ. Апэрэ кіэлэхэджахъяр чэтигъэхэм ашыгъигъ ишхъэгъусэу

Тыгъэнгуаши. А еджапІэр нэужым егъэджэн-пуныгъэмкіэ щысэтехыпэу, юфышэ дэгүхэр къызщахъэхъазырыре «кыщ» зыфалорэм фэдэ зэрэхуугъягъэм, «Школа года-99», «Шко-ла века» зыфалорэ цэ лъаплэхэр къыфагъэшьошэнхэм лъапсэ фэзшыгъягъэр Тэуцожь ары.

Тэуцожь «Тхэшхом кіэлэх-гяджэу къыгъэхъугъ» зыфалорэм фэдэгъэ закъол. Ар зэхэшэхъяр чаныгъ, цыф жууэхэр ыгъэдэонхэм фэлэпэлэсагъ. Аш фэшыхъат Джэдхэхъэблэ колхоз бэлахыштыгъэу «Октябрь» зыфалоштыгъэм ыкъи Пчыхъалыкъое совхозэу «Путь Ильичам» япарткомхэм ясекретарэу зэрэшчигъягъэр. А лъэхъанхэм а хызмэтшапІэхэм лэхъягъэшхо үуахыгъяштыгъ, лъым, щэм, кіэнкіэм, цым якъэхъяжынкіэ районым, Адыгэим ямызакъоу, тыхэтэгъэ краим-кіэ яофшагъэхэр щысэтехы-

пагъэх. Ахэм ямеханизаторхэм, былымахъохэм бгъэхэлхъэ лъапІэхэр къарягъэтэгъэнэм зиахышу хэзышхъяштыгъэр Гусэрыкъо Тэуцожь.

Гусэрыкъо Тэуцожь цыфхэм юфышэ ягъэгъотыгъэнимкіэ Гупчэу ыкъи «Мамырныгъэм и Лигэу» Адыгэкталэрэ районым-рэ апэу ашызэхащэгъягъэхэм, Адыгэкталэ иветеранхэм я Совети яапэрэ тхъамэтагъ. Сыд фэдэ юфышэн зыуагъахы зыфагъэзагъэр щытху хэлэхэу ыгъэцэхъягъ, пащхэр зэрэшчигъяшьхэрээр Тэуцожь ары.

Тэуцожь иофшагъэхэм цыфхэм хабзэми яфэшшош уасэ фашыгъ. КПСС-м ирайком, Адыгэ хэку комитетын, Адыгэ Республиком и Парламент, Адыгэкталэрэ Тэуцожь районымрэ яадминистрациехэм яштыху тхылхэр къыратыгъэх. Адыгэкталэрэ Тэуцожь районымрэ яцыф гъэшүагъ. Мые-къопэ къэралыгъ технологическэ университетын Народнэ дипломатиимкіэ икафедрэ ипрофессорыгъ. Кыфагъэшьошгъягъэр медальхэу «За доблестный труд», «За трудовое отличие» ыкъи «Ветеран труда» зыфилохъэрэри, щытху тхылъ зэфэшхъафыби.

**Зыдеджагъэхэм,
зыдэлэжагъэхэм
къырауалыэрэ**

Тыгъужь Борис, ильэсипш пчагъягъэрэ Мые-къопэ автодо-

иапэрэ директорыгъэу Гусэрыкъо Теуцожь ишІэжь фэгъэхъыгъ

СЫДИГҮИ КЪАХЭШЬЩЫГЪЭХ

рожнэ техникумым хисапыр щаригъэхъыгъ: Теуцожъэр сэрыре 1953-рэ ильэсэм Джэджехъэблэ гурит еджаплэр къиззедтүухыгъ, институтым тыщызэдеджагъ. Ильэс пчагъэхэм тызеготыгъэш, щыэнэгъэм исыд фэдэрэ лъянэнкъоки щысэтехыпэу тилагъ. Кіэлэ лъэпэ-льэгэ нэгуихыгъеу, шыпкъагъе ишэу, гуклэгъу хэльэу, узщеулэрэм фэльэкынштигъ къыпшишэнэу щытыгъ. Культурэшко хэльыгъ, іспкэ-льапкэштигъ. Дэгъо еджэштигъ, кіэлэгъаджэхэм, студентхэм шу альэгъущтигъ.

Институтыр къызытыухыгъэм ильэс 60 тешлэгъ. Непэ къызнесыгъэм сегупшишэш, сэгээшлагъо. Джаш фэдиз ильэсхэм тызизэготын, егъашэм губжыгъеу, зыгорэм игугъу дэйкээ ёштэу, гүштэе лае ыжэ къыдакъыгъеу зэхэсхыхыгъ. Теуцожь фэдэхэр ильэсшьэм зэ щысэтехыпэу Тхъэм къегъеху. Тыштээфэ тщыгъупшэштэп, шуклэ, дахэклэ игугъу тшыщт.

Блэнгээрпцэ Хъамед. Джэджехъэблэ гурит еджаплэм урысыбзэмрэ адигабзэмрээ ильэс 40-м ехъурэ икіэлэгъэдажагъ: Теуцожь Джэджехъэблэ гурит еджаплэм сышдэлэгъягъ. Иофшэн шу ылъэгъущтигъ, исэнхъят хашыкъышко фырилагъ, кіэлэдажаклохэм хисапыр шу аригъэлэгъун ылъэгъягъ. Цыфышуагъ, гуклэгъушко хэльыгъ, гульйтэшко ишагъ.

Ренэу шынкыгъ. Ыкъош-лахылхэмкэ бэлахыгъ. Анахь зыфэгумэкынштигъэр, зыщыгүгъягъэр Гусэрыкъо Хъызыр. Фэягъ еджэгъэшко хъунэу, гъогу тэрэз рыккону, ларакъом иштихъу аригъэонэу. Ыкъи къыдэхъу. Общественнэ Иофшэнми чанэу ахлажъэштигъ. Профсоюз организациеми, лектор группами япащу къыхэкыгъ, сид фэдэ Иофшэн фэгъэзагъами, укыгъэукытэжынэу щытыгъэп. Джары КПСС-м ирайком ипащэхэм Теуцожь янэплэгъу зыкырамыгъэкынштигъэр, анахь чыпэ къинхэм зыкылагъакоштигъэр.

Щэшэ Аслын, совхозэ «Путь Ильичам» автогараж ипэшагъ: Теуцожь совхозым ипартком исекретарыгъ. Цыфдэгъу, къызэрыкыуагъ. Шоффэрхэм къахахъэштигъ, ягумэхъэр зэригъашштигъ, іспылэгъу къафэхъу. Клалэхэм шъхъэкэлэфэшко фашынштигъ, едэу. Аш тисовхоз Иоф щешшэфэ бэмэ ишшуагъе аригъэкыгъ, зычэсийт унэ иэнэмкэ, еджэнэу институтым гъэкогъэнэмкэ, Иофшаплэ къыфэгъотыгъэнэмкэ... Непэ къызшынэсигъами ицыфышуагъе ашгыгъупшэрэп.

Мыжъобгъу къыфызэуахыгъ

Іоныгъом и 1-м, ильэсиклэ еджэгъур зыщырагъэжъэштэу, Теуцожь щылагъэмэ, ыныжь ёс 85-рэ зэрэхъуругъэр зыщыхагъэунэфыкынштигъэ мафэм Адигэкъалэ иапэрэ еджаплэр Теуцожь пащ зыфашыгъагъэм мыжъобгъу къыщыфызэуахыгъ. Аш фэгъэхъыгъэ зэхэхъэшко щылагъэм хэлэжъагъэх Адигэкъалэ имэрэу Лыхэсэ Махьмудэ, иофшэгъухэм ашынхэр, къалэм иветеранхэм я Совет итхаматэу Джэндар Мосэ, ыкъош-лахылхэу Гусэрыкъохэу Аспланбый, Хъызыр, ішшынэ Алый, кіэлэгъаджэхэр, иныб-джэхъу. Аш зэхахъэр зезыщэрэм зэлуклэ хэлажъэхэр Гусэрыкъо Теуцожь зы такникъэ фигъэштыгъуагъэх. Аш ыуух Адигэкъалэ имэрэу Лыхэсэ Махьмудэрэ Тэуехъаблэклэ пла-къом инахынхъеу Гусэрыкъо Аспланбийрэ мыжъобгъуо къызэуахырэм техью тельюр къытырахъу.

— Ныбдэгъу льаплэр! Непэ Иофхъабзэу тэзхэлажъэрэр мэхъянэ зиэ хъугъэ-шлагъеу аперэ еджаплэм имызакъо, тикъалэрэ республикэмрэ ятарихъ хэхъашт, — къыуагъ къалэм имэрэу **Лыхэсэ Махьмудэ.** — Сыда пломэ Адигэкъалэ агъэпсы зэхъум, 1970-рэ ильэсэм мы еджаплэр ари къагъэ-

кощыгъэ чылагъохэм якалэхэр зэлээ зыщеджэштигъэхэр. Аш аперэ директорэу фашыгъа-гъэр джы непэ мыжъобгъу къыз-фызэуухырэ Теуцожь ари.

Гусэрыкъо Теуцожь дэгъоу сшэштигъ. Щыэнэгъэ гъогу шлагъо къыкугъ. Мы еджаплэм егъэджэн-пүнгэгъэмкэ гъэхъэ-гъашуухэр илэнхэм лъэпсэшу фэзэшыгъэр Гусэрыкъор ари. Къагъэкощыгъэрэ поэуплэхэм

зычын, еджаплэр анахь перьтхэм ясатырэ хэзэгъэуцон зыльэгъыгъэр, Урысаем иштихъу щаоным ильягъо тэзыгъэхъагъэр Гусэрыкъо Теуцожь. Мы еджаплэм къыччилуушигъэ нэбгыришье пчагъэхэр Урысаем ичыпэ зэфшъхвафхэм ашлажъэх. А зэпстэур шуклэ, щитхууклэ зыфэлэгъуунэу щытыр мы еджаплэм икіэлэгъэдэжэхэрээ дэхгээхэм фэдэу чыпэри эгъэдэхэн фаеу Маринэрэ сэрыре тлъятаагъэ ыкъи eclorgъагъ яхнэгъо иоф фэдэу мыш къеклонхэу. Маринэ иджэуап гъэшгээ-нэгъэ: «Тэ еджаплэм апэ тегу-пшигъсэ, етланэ — тиунагыгъ». Сызыгыгъуагъэр къагъэшьыгъкъэштигъигъ, сафэрэз.

Лъэшэу сигогагъ кіэлэгъаджэх гүшүэгъуа-гъэхэм Теуцожь гүшүэ фэбабэ къызэрэраллаагъэр, аш зытиригъэхъэхэе лягъор агъэлэ-раклээ зэрэхъохэрэр. Сигогэ дэдэ хуугъагъэр ахэм ашынхорэм Теуцожьре Тыгъэнгуащэрэ зэготхэу мыжъобгъу афытед-гэуционир къалэжыгъеу зэралытагъэр ари. Тапэки илахылхэм, еджаплэм иколлективи тызэкъотэу, нахь зыфэсакыжызэ, Гусэрыкъо Теуцожь тищысэтехыпэу тицэсүүт. Сыда пломэ, иофшэгъуагъэмкэ, Теуцожь Тхъэм кіэлэгъэджэнэу къыгъэхъуагъ, къытлыгъуагъэрэшт. Еджаплэм иколлектив шлоу щылэр къыдэхъунэу сиғэлъяа.

Непэ Адигэкъалэ нахь кіэрэ-кэ зэрэхъурэр хэти инэрильтэгъ. Аш зишуагъэр ти Лышхъеу Къумпэл Муратэ республикэм иятонэрэ къалэ изэтгэлэпсыхъан ренэу инэпльэгъу зеритир ыкъи аш имэр иофшэн дэгъоу зэрэхийшэр ари. Сыфэлъяло Лыхэсэ Махьмудэ игухэлэ-шухэр къыдэхъунхэу, кіэлэдэ-схэм яшылэ-псэуки зыкыригъээтийнэу, къалэр гупсэ-фыпэ-рэхъятыгъ, ушыпсэнкэ хьопсанлэу ышынэу.

Нэужым зэхахъэм къеклонла-гъэхэм мыжъобгъум къэгъагъэхэр кіэралхъагъ.

адэсигъэхэу егъашэм зэрэмыльэгъуагъэх, лъэпкэ зэфшъхвафхэм къахэкыгъэ кіэлэ-еджаклохэр, кіэлэгъаджэхэр зэхэпшэнхэр, зэбгъэкунхэр ашгынштигъэр. Ау зэпстэур зэплихъагъ, нэмыхи Иофхэм ягъэцэлэнкэ къыддэлай. Тхъаугъээпсэу. Шъопсэу, шотхъэжээзкэхэм!

Гусэрыкъо Хъызыр: Лытэ-нэгъэ зыфэштигъэрэ ныбдэжэ-

Къоджэ мэкІэ-къоджэшху

1929-рэ ильэсүүм апэрэу Бжыхъэкъоякіэм колхоз щыззахаагь. Апэрэ тхъаматэу аш илагъ Къэлэлкүтэкъо Хамедэ. Колхозым «Мафэ» фаусыгъагь. 1930-рэ ильэсүүм чылэм джыризы колхоз щагъэпсыгъ. Аш «Федэ» үцлагъ. Унэгъо минымехуу къудажэм дээсигъ.

Дэхэктэу зэтеуцуагъэхэу, ябылыми, ялофшэнни хагъахооз, 1930-рэ ильэсүүм игъэтхапэ Афыпс къыдэки, губъуи, унагъуи къакіеуагь, зэрарышко къарихыгъ, къыкіэлтыкіогъэ ильэсүүм ар дэдэр къяхъулагъ.

Унагъохэр къудажэм дэкъижьхэурагъэгъ, унэгъо 65-рэ Пэткэу (Адыгейкіэм), Яблоновскэм унэгъо 40 фэдиз кощыжыгъэх. Щындже, Инэм унэгъо пчагъажэхэм загъэзагъ. Аре щитми, къыдэнгъэ цыфхэр халалэлүү колхозым щилажьештгэгъэх. Чемыщхэу Лайкъо Хъянай, Хъатитэ Кокуаш, Къэрмит Шамсэт, Нэтхъо Унай, Лайкъо Шамсэт, Тырку Сафыет, Барцо Джансэт, Сыджыхъ Фатимэт халалэлүү лэжагъэх. Сыджыхъ Гошнашхо къоджэ Советым итхаматэ игуадзэу юф ышыагъ. Хэтэркі бэгъуагъэ къагъэкъыщгъ Laikъo Хъянай, Kъэрмит Dolэтхъан, Laiкъо Мелэхъан, Kозинэ Мерэм, Kозинэ Цыу, Kъэрмит Шерифэт, Хъадыгэшшо Зулэ, Къэлэлкүтэкъо Мэзагъо... Ау ильэс къес псыкъиуным юф хидзэштгэгъэх. Аш къыхъекіе Шапсыгъэ псыкъыгъиэр ашынену хабзэм унашо ышыгъ.

1941-рэ ильэсүүм гъэтхалэм Шапсыгъэ псыкъиутыпэм ишын рагъэжагъ. Зэкіе Краснодар краим ит колхозхэм яцыфхэр къагъэкъуагъэх. Икіе дамбэ Бжыхъэкъоякіэм щегъэжагъэу поселкэу Хомуты kлоу, Афыпсы-е euалэу ашынену аублагъ. Мэзэу Хъыбылышхи раупкэу рагъэжагъ. Унагъохэр зишагу псыкъиэгъ хъухэр агъекоштгъэх. Нахыбэр Инэм къожыгъэ.

Мэкьюгум и 22-м зээ мэхъаджэр къежы, псыкъыгъиэм ишын зэпагъэугъ, 1952-рэ ильэсүүм аухыжыгъ нынэ.

Хэгэгүэ зэошхор къызежъэм Бжыхъэкъоякіэм щыщ нэбгырэ 200 фронтын Iухъагъ, 160-мэ къагъэзэжыгъэп.

Фронтын Iухъагъэхэм ашынцыгъэх сятахъаагъ Къэрмит Къырмызэр сятахъаагъ Къэрмит Рэмэнэр.

Апэрэ Украинскэ фронтын ия 33-рэ шхончэо дивизие хэтэу зээ тью километрэ мин пчагъэ. Къырмызэ ыкыгъ. Чыпілэ щынэгъуабэм сятахъаагъар, хадэгхур къышхъащхъау пчагъагъэр къыхъэкъыгъ. Анахъ чыпілэ къин зышифэгъагъэхэм ашынцыгъ Украинэм икъалэу Коростень. Зы мэфэ закъом пчагъагъэр къалэр тидзэхэмрэ пыимрэ зэлекъахъагъ. Бэ тидзекъолеу аш щыхъекъодагъэр, ау сид зэхъуу тидзэхэм къалэр аштагъ. А чыпілэ сятахъаагъ щынэхъауэхэе нэуж икъэркіе дэзекъолхэм ясатырэ хэзүжжыгъагъыгъ ыкыгъ. Апэрэ Украинскэ фронтын хэтэу заор аухыгъ.

Дээ техникэу мэшлөгъекъосэ къулукъум ищыкъагъэхэр къэзыгъэхъаурырэ еджаплэу къалэу Кронштадт дэтын 1941-рэ ильэсүүм мэкьюгум и 22-м

еджаплэу аужырэ экзаменхэр сятахъаагъ Къэрмит Рэмэнэр щытихъээ, заор къежагъ. Ежхэр къэлэхъу, нэбгыриш хъухэу хы Шуцлэ флотын имшлөгъэлосэ частэу къалэу Одессэ дэтын агъекуагъэх.

Къалэм зэошо щыкъоштгъагъ, къухъэхэм арлыхъу хымкіе Чыгушхом къырашхэти, дэхэм ящыкъэгъе Iашхэр, шхынгъохэр къащечтгъагъ. Къухъэхэр аунекхэти, улахъэхэр, нэж-лужхэр, сабыйхэр Iуараагъэштгъагъ.

Мэшлөгъекъосэным чэщи мафи пыльыгъэх, къалэр амьгъэстийн ынж итгэгъ. Ау къячэхэр зэфэдагъэхэп. Верховнэ Главнокомандующым иуашьохкіе къызэкъекъонж фау хууцэ. Къалэу Tуапсэ чээпүгюм ыкъэхэм адэж къащагъэх. Мыш машшор рагъекъосэнэу Iемэпсэ пысмын дэгүхэр къащаратгъагъ.

Мафэ горэм Tуапсэ дэт бэзэу чыдагъе ёншагъын пым бомбэхэр къытыридэхэй, мэшлөшхом зэллиштагъ. Чыдагъе зэрэйт цистернэхэр къэх, базэм ызыныкъо нахыбэ мэсты. А машшом хэтхэу, ашыгъыр стызэ, ар агъекъосэн альекъыгъ. Яллыгъекъе къызэрахэштгъэхэм пае сятахъаагъ Калачиков Николайрэ шуухафтынену сомэ 200 зырыз къаратгъагъ, наградэхэри къафагъэшшэнхэр агъельэгъогъагъэх...

Хы лъэсэдээм ия 83-рэ бригадэ Керч хыгъэхъунэнхэм ит къутырэу Туклук пыим къылэхъащхынам пае ылекъэльыкъуат къэс къызэкъекъожын фау хууцагъагъ. Пым идзот зэхакъутэнэу Къэрмит Рэмэнэр, Николай Калачиковым ыкыгъ Иван Лисецкэм пшъериль къафашыгъ. Нэвшаагъом дэзотым eklonlagger. Пстэумэ апэу Рэмэнэр гранатыр ыдзыгъ. Омэкъэшхом чыгур къыгъэгырэзагъ. Фашиститур а чыпілэ шаукъыгъ, псаоу къэнэгъе нэбгыришыр тидзекъолхэм къажэхэнэгъэх. Фашистишыр аукъыгъ, ау сятахъаагъ. Хынъэлэу ылгъауэу пчэдыхъжым сятахъаагъотыжы, госпиталын ашагъ. Пшъериль эу фашыгъагъэр дэгэхуу зэригэцэкълагъэм пае наградэ къыфагъэшшёнагъ. Ау заом иильэсхэм ар къыратыжынену хууцагъ. Ильэс 40-рэ хууцагъэу райвоенкоматын ригъэблагъи лыхъужжыгъагъ зэрихъагъэм фэш, Дэзекъол щылхум паирдэхэндэйнэу ящэнэр шууаш зиэр къыратыжыгъ...

Мазэрэ ныкъорэ госпиталын къызыщелазэхэм ынж хы лъэсэдээм ия 83-рэ бригадэ Акмонайскэ перешейкэм нэсигъэу акъэхъажыгъ, зээ мэшшуаеми шууцожыгъ.

Мафэ горэм батальоным икомандирэу Пановым къарин

иуагъ дэзекъол куп зэриугъоирэр чыпілэу къызыщуцугъэр, пчагъагъе зэрэхъурэр, Iашхэр, техникэу иэр зэгъэшлэгъэнхэм пае. Рэмэнэр аш хэлажъэ шоигъоир ариуагъ, ау бэмшшэу госпиталын къызэрчэлэхъыгъээ, иулагъэхэр джыри икъоу зэрэмжкыгъагъэхэм алаа къыфадагъ. Ялээлуп зэхүүм, а купыр ыгъэхъазынену, цыфуузырахэри къыхихынхуу пшъериль къыфашигъ. Ишээгъу хъалэлэу Калачиков Николай, аш нэмыкіе нэбгыриш снайперхэу къыхихыгъэх.

Апшэе къыралхъэгъе юфыр къин дэдагъ. Абг нэсэу мыллыгын хэтхэу псыуцугъэм зэпэрыкхи, метрэ 15 нахыбэ къэмэнену нэмыц дэзотым eklonlagger. Иэгъо-блэгъум щыхъурэр зэрагаашээ нэвшаагъо хууцагъ. Нэфылтыр къызэкъичи-

зэ ошлэ-дэмышигъэу дэзотыр къяау, фашист пчагъагъ аукъыгъ, гъэрэу фельдфебелыр къаубытагъ. Зэкіе зэхакъути, къутырэу Каменскэр къызэкълагъэхъажыгъ. Гъэрэу къаубытагъэм мэхъаншхо зиэл къэбарыбэ къариуагъ. А зэошхом сятахъаагъэхээр къыщытагъажэх. Иакыл щыуагъэу санинструктор пшъэшэхъажыгъ. Фашиститур аукъыгъ, ау сятахъаагъ. Хынъэлэу ылгъауэу пчэдыхъжым сятахъаагъотыжы, госпиталын ашагъ. Пшъериль эу фашыгъагъэр дэгэхуу зэригэцэкълагъэм пае наградэ къыфагъэшшёнагъ. Ау заом иильэсхэм ар къыратыжынену хууцагъ. Ильэс 40-рэ хууцагъэу райвоенкоматын ригъэблагъи лыхъужжыгъагъ зэрихъагъэм фэш, Дэзекъол щылхум паирдэхэндэйнэу ящэнэр шууаш зиэр къыратыжыгъ...

Къоджэ мэкъум пий мэхъаджэм бэ дишыхъажагъ. Зэкіе зэхэхъутагъеу, колхозын зэхэзжыгъагъ, чылэри шьой-циые дэдэ хууцагъажэх.

Үлгэгэ хылъяжэхэр ательеу къэлэхъажыгъэх Шээро Рэшьид, Лайкъо Щэбан, Дэрбэкъо Рэмэнэр, Натхъо Ахъмэд, Къэрмит Рэмэнэр, нэмыкіхэри зэрэу-

гъоигъэх. Комсомольцхэу нэбгырибгъу къахъэкъыгъ, ахэм комсомольскэ организацие зэхахаагъ. Сятахъаагъ хадзыгъ. Колхозым техникинээзэри имыгъэжэу, икіе а ильэсүүм гектари 180-м натрыфи, тэгээгээзэри шалэжыгъэх ыкыгъ афэбэгъуагъэх. Бзылхыгъэ юфышээ пэрытыбэ колхозым хэтгэгъэх: Къэрмит Шамсэт, Нэтхъо Унай, Лайкъо Шамсэт, Лайкъо Мелэх, Лайкъо Хъянай, Тырку Сафыет, Къэрмит Шарифэт, Барцо Джансэт, Къэрмит Шамирэдэ, Долэтхъан, Къозинхэу Цыу, Мерэм, Хъадыпашхохэу Кош, Зул, Сыджыхъ Гошнашху... Мыхэм янахыбэр шьузэбагъ, ялыхъэр заом хэклодэгъагъэх, ехъхэм юф ашээ няасыгъ ахыгъэр апүүтгэгъэх.

Цыкъу-цыкъуээ къудажэм, колхозым зыкъырагъээштгъыщгъэх. Ильэс зэфэшхъафхэм колхозым итхамэтагъэх Пчэнэшье Аминэ, Akley Сулейман, Лайкъо Хъамидэ. Лайкъо Махъмудэ гъукъе ыкыгъ хэшэшээ Иэпэлэсасъ, шынхъафхэм чанэу ахэлажьэштгъыгъ. Кухэр, налхэр, пхъэчайхэр ышыщыгъэх. Нэхъжым Махъмудэ ыкъохэу Юсыф, Юнис, Мединэ тым ишэн-хэбээ зеклиакъэхэр лъагъэкъотагъэх. Къэлэлкүтэкъо Таужьые шууашэштгъыгъ: къамыщ, уанэ, шьошо даххэр ышыщыгъ, «дышьэр ылалэ пээзи» зыфалорэм фэдагъ. ыкъуиц Хэгэгүээ зэошхом хэклиодагъ. Шъоумыз Джанхъот идахэ къудажэм щалоштгъыгъ. Хъалыгъуэхъажъаптээ юф щишиштгъыгъ, Иэпэлэсэнэгъэшко хэлъыгъ.

1951-рэ ильэсүүм колхозуу «Мафэмрэ» «Мировой Октябрь» зыфилоу Инэм дэтыгъэрэ зэхагъэхъажхы колхоз правлениер Инэм ахыгъыгъ. Колхозими «Дружба» Цэу фаусыгъ. Нахыбэу колхозым механизаторэу хэтгэгъэхэр бжыхъэкъоякіэм къалхъажыгъ. Бжыхъо Мухъарый, Къэрмит Шамсудин, Лайкъо Рэмэнэр, Къэрмит Аслын, Жъажъый Хъис, Хъатитэ Юсыф. Пчэнэшье Долэтмызэ шоферуу ильэс 50-рэ халалэзу колхозым щылэжьагъ. Бжыхъо Мухъарый Лениним иорден къыратыгъ, Къэрмит Шамсудинээрэ Джармэ Чэрымэрэ Лэжъэкъо Быракъ Плыжъжым иорден къафагъэшшошагъ. Джастэ Шамсудин, Ныбэ Нурий, Хъоткъо Нурий, Натхъо Къамболэт, Къэрмит Кыщмай, Тырку Хъязэрэ, Бгъэнэ Рэшьидэ, Нэхъой Кырмызэ халалэзу ильэс пчагъагъэр колхозым щылэжьагъэх, къудажэм ыцлээ дахэдээ арагъэуагъ.

Сянаэ Псэйтъуу щылхууагъ, Лъэцэрыкъомэ ялхууагъ. Сятахъаагъ ибэу, яти, янэж-ятажъхэри имыгъэжъхуу, ятэшэу До-

лэтмызэ дэжь исыгъ. Ятэшыри унэгъо Iукъо щытыгъ, унэр афикуштыгъэп. Зэхэгүүштээжъи, фэтэр къаубыти, Хъоткъо Джанбээрэ Нуретрэ яунэ итсыхъагъэх. 1949-рэ ильэсүүм апэрэ сабыр къафхууагъ. Юр цэу фаусыгъ. Аш ыуж къикыгъэх Махъмудэ, Чэбэхъан, Налбай, сэры.

Лъэшэу шуукъэ сыгу къэкъыжъхэрэр тихъэблэ ньюхэр арих. Непэ пчагъэрэ тадэжж къакъоштыгъэх, къытльыпльэштгъыгъ. Сянаэ шьуз өшхъээзэкъуагъ, юфышээ клоштыгъэти, къыдэлэпшээштгъыгъ. Хъалыгъу ашыщ горэм зигъажъэхэе, гъогум тиджэгоу тутет зыхъукъе, къыдахыти, хъалыгъу гъэжъэгъакъэр къытфагоштыгъ, зеттэхъээз тихъштыгъ. Зэкіе хъаблэм ньюу тесхэм нэнэжъкіе тяджэштгъыгъ; гушуубзыуухэу, дэхъялэхэу, тшхъашо ыкъылэштгъыгъ. Хъалыгъу ашыщ горэм зигъажъэхэе, гъогум тиджэгоу тутет зыхъукъе, къыдахыти, хъалыгъу гъэжъэгъакъэр къытфагоштыгъ, зеттэхъээз тихъштыгъ. Зэкіе хъаблэм ньюу тесхэм нэнэжъкіе тяджэштгъыгъ; гушуубзыуухэу, дэхъялэхэу, тшхъашо ыкъылэштгъыгъ. Хъалыгъу ашыщ горэм зигъажъэхэе, гъогум тиджэгоу тутет зыхъукъе, къыдахыти, хъалыгъу гъэжъэгъакъэр къытфагоштыгъ, зеттэхъээз тихъштыгъ. Зэкіе хъаблэм ньюу тесхэм нэнэжъкіе тяджэштгъыгъ; гушуубзыуухэу, дэхъялэхэу, тшхъашо ыкъылэштгъыгъ. Хъалыгъу ашыщ горэм зигъажъэхэе, гъогум тиджэгоу тутет зыхъукъе, къыдахыти, хъалыгъу гъэжъэгъакъэр къытфагоштыгъ, зеттэхъээз тихъштыгъ. Зэкіе хъаблэм ньюу тесхэм нэнэжъкіе тяджэштгъыгъ; гушуубзыуухэу, дэхъялэхэу, тшхъашо ыкъылэштгъыгъ. Хъалыгъу ашыщ горэм зигъажъэхэе, гъогум т

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

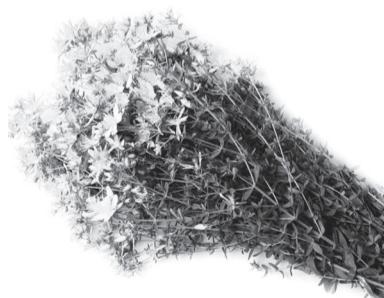

ҮЗ 99-МЭ ЯІЗЭГЬОУ АЛЫТЭ

Аш фэдиз шуагъэ илэу народнэ медицинэм ельйтэ гъожуцым (зверобоим).

Мыш гъэмэфэ реним къэгъэ кьеты, йэзэнүмкэ ящыкъэгъэшт уцыр мэкуогу-бэдээгэй мазэхэм аугыо. Гъожуцым пасэм къызыублагъэу іазэхэм осэшко фашы, фэдэ йэзэгъу уцэу щыіэр мэкэ дэдэу альйтэ. Цыфыр гъой-щае хуягъэмэ, плтыр-стырыр кьеутэгъэмэ, щайцым ычыпілкэ ар пасэм агъэфедэштиг. Аш микробхэр еукых, плтыр-стырыр тырхэй, уягъэр нахь псынкэу егъэхъужы, бзылтыфыгъэхэм къяузыре уз зэфэшхъахэм яэзэгъэнүмкэ ар агъэфедэ.

Гъожуцым зыхэжъукыгъэ псыр йэзэгъу мэхью оло народнэ медицинэм щынүмкэ, машом ыстыгъэмкэ, тхаку-мэ етагъэмкэ, тонзиллитмкэ, нэмийхэмкэ.

Йэзэгъэ амалэу илхэр

✓ Пэ-жэклюц миндалинхэр бэгынхэр (аденоидхэр)

Аденоидхэмрэ полипхэмрэ уяэзэнүм фэш гъожуцым щыфэ хэвшыкыгъэ (а уц гэгъүгъэ гъэушуэбигъэм щыщэ шайджемышхим изым щыгы зыхэмийт тху щайджемыш-

хыхъхи 4 (1:4) хэбгъэхъяшт). Зи щайджемыш пэпчъ къэкирэ йэзгүү уцэу чистотелым ипс гъоткүү 5 хэбгъэт-кюншь, бэшэрэб цыккүм ипкэшт а зэхэлтыр. Дэгью а зэстэур зэхэбгъэхъяшт, эмульсие хуущт. Аш щыщ гъоткүү түртүү мафэм 3 — 4 пэ кюншь ибгъяткээз пшыщт.

✓ Пэтхъу-тумхъур, плтыр-стырыр

• Гъожуцум джэмшишхъхи 2-м псыжъо стечан къэпкэныш, тэлкүрэ щыбгъэтышт. Зэтебгъэчъиж ынышь, джэмшишхъхэ зырызэу щэгъогого мафэм уешьошт узышахэрэм ыуж.

• Мы уцым щыщ джэмшишхъхи 2-м псыжъо стечан къэпкэныш, псэу къажьорэм ыкыбуу сихъатныкөрэ тэбгъэтышт. Ар етгани тэлкүрэ щыбгъэчъиж, узыжыгъэ. Мафэм щэгъогого, узышахэрэм ыуж, джэмшишхъхэ зыры-

зэу уешьошт е пэ кюншьмкэ ибгъэчъишт.

✓ Ешъонир

Мыш пыщагъэ хуягъэхэм ар чадзыжынымкэ гъожуцым амалышоо оло народнэ медицинэм.

Гъожуцум гъэушуэбигъэ джэмшишхъхи 4-м псыжъо ли-трэнкъо къэпкэныш, псэу къажьорэм ыкыбуу таикык 20 — 30-м тэбгъэтышт (водяная баня). Зуучыырым ыуж зэтебгъэчъиж. Пчэдхыжышхэм ыкын щэдэгэхуашхэм апеклэ джэмшишхъхэ түртүү мафэм 3 — 4 пэ кюншь ибгъэчъиж. Аш щыщ гъоткүү түртүү мафэм 3 — 4 пэ кюншь ибгъяшт.

✓ Гриппир

Гъожуцум гъэгүгъэ, гъэушуэбигъэ грамми 100-м аркь питрэ 0,5-рэ къэпкэныш, чыплэ мэзахэм сихъат 36-рэ щыбгъэтышт, чэзыу-чэзыу зэхэбгъэхъяшт. Нэужум ар узыжы-

нишь, псы гъэгъэгъэ фэбэ стечаным аш щыщ джэмшишхъхэ хэпкэшт. Аш къынхэпхызэ узышхэним ыпеклэ сихъатыкьо илэу мафэм щэгъогого джэмшишхъхэ зырызэу уешьошт.

✓ Чэфынчъэнүгъэр (депрессиер)

Аши гъожуцым «укуылэклихыщтэу» оло народнэ медицинэм. Аш паа а уцым щыщ джэмшишхъхэм псыжъо стечан къэпкэныш, мэшо маклэм таикык 10 — 15-м къыбыгъэхъяшт. Зузыжыхъхэ мафэм щэгъогого стечаным ызыплана фэдизим уешьошт. Арэущтэу мазэм е мээитлум узээзэжьышт.

✓ Чынхъир (ангинэр)

Гъожуцум гъэгүгъэ, гъэушуэбигъэ джэмшишхъхи 2-м

псыжъо стечан къэпкэныш, узышхэ тэплиагъэу псэу къажьорэм ыкыбуу таикык 15 — 20-м щыбгъэтышт. Стечаныкьо зы-

гъэтышт. Ар мафэм ипшьошт тоишьшувьок.

• Мыш фэдэ уц джэмшишхъхи 4-м псыжъо стечан тэплиагъэу таикык 15 — 20-м щыбгъэтышт. Стечаныкьо зы-

рызэу мафэм 3 уешьошт узышхэрэм ыуж.

✓ Машом ыстыгъэмэ

Аш имызакьюо, ягъэхэм, ула-гъэхэм атеплхъэмэ дэгью гъожуцым зыхэжъукыгъэ псымкэ гъэуцыныгъэ псыпсыр е хэдэн къабзэр. Мы уцым щыщ джэмшишхъхэм (гъэгүгъэу) псыжъо стечан къэпкэныш, таикык 10-м къэбгъэжьошт е

термосым сихъати 2-м ибгъэтышт. Мафэм тэгъогого тепхээзэ пшыщт.

Нарэхэр

Психиатрэм дэжь

— Сыда шизофреникырмэ неврастеникырмэ зэрээтекийхэрэр?

— Шизофрениким түр түкүэ шилтээм плы зэрэхъяэр ышлэрэп, аш ёмсылытыгъэу рэхьат. Неврастениким ар дэгьюо ешлэ, ау етгани рэхьатын ыльэкйэрэп.

— Доктор, хульфыгъэ горэ къыкылэупчээ тисымэджэш гъэбыльгъэкйээ чэлкыжыгъэ щылээ.

— Сыд аш зыкыгъэгүмэйрэ?

— Аш ишгуз зыгорэм дежьагъэшь, ыгу фэгъу, иакыл иемэ зэрэггъашэ.

— Доктор, депрессиешо си.

— Йофшийнэм пшхъэ къыхэпхын умыльэкйэу зет. Сыда пшлэрэр?

— Бетоныр зэхэсгэгъэхъяэр...

Нэклубъор зыгъэхъазырыгъэр ЖАКИЭМЫКЬО Аминэт.

Ганлбор Суперлигэр
Республикэм и Мафэ фэгъэхыыгъ

Мыекъуапэ щизэхашщт

Адыгэ Республикаэм и Мафэ фэгъэхыыгъ зэнэкъоюу «Веломарафон-2018-рэ» зыфиорэр
Мыекъуапэ Іоныгъом и 29-м щыклошт.

Кушхъефчээ спортым пыша-
гъэхэм япчагъэ хэгъэхьогъэнэм,
ныбжыкъэхэм псаунигъэр агъэ-
птийнэм яхылгээ зэлукъэгъур
Мыекъуапэ иурамхэм ашыклошт.
Мафэм сыхатыр 11-м Прави-
тельствэр зычэт унэм щаублэ-
нышь, къалэм икъохапэ нэсы-
щтых. Гъогуанэр гъогогуу 5
хъураеу къакъуапт. Километрэ 40-м
спортыменхэр щиззэнэкъоюущтых.

Республикэм кушхъефчээ спортымкэ ифедерации ишшэу
Анатолий Лелюк къизэрэтиу-
гъэу, Адыгейим испортыменкэ
анахь дэгүхэу Елизавета Ошур-
ковар, Ирина Журба, Ольга
Дейко, нэмыххэри зэлукъэгъухэм
ахэлжээштых.

Ганлбор Суперлигэр

«Краснодар-3-м» ІукІэшт

Футболымкэ хэгъэгум изэнэкъоюу хэлэжээрэ командэхэу ятонэрэ купым хэтхэм ябъонэрэ
ешэгъухэр ялагъэх. Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» Іоныгъом и 23-м зичэзыу ешэгъур блигъэкъыгъ.

Аппъэрэ купыр

Уикъалэ къышыпхыныр къина?

Урысыем футболымкэ икомандэ анахь лъэшхэр зыхэт купым зичэзыу
ешэгъухэр Іоныгъом и 22 – 24-м щыклошт. Зэлукъэгъухэм якэуххэр
зэтэгъапшэх.

Ешэгъухэр

«Енисей» — «Урал» — 1:2,
«Динамо» — «Анжи» — 0:1,
«Арсенал» — «Рубин» — 2:2,
«Ростов» — «Уфа» — 0:0,
«Ахмат» — «Оренбург» — 1:1,
«Зенит» — «Локомотив» —
5 :3, ЦСКА — «Спартак» — 1:1,
«Крылья Советов» — «Крас-
нодар» — 0:3.

«Зенит» икъалэ щешли, текло-
ныгъэр къыдихыгъ, нэмыхк ко-
мандэхэу ястадионхэм ашешла-
гъэхэм теклоныгъэр къыдахын
альэкъигъэп. Тиреспубликэ игъу-
нэгъу командэу «Краснодарын»
Самарэ зэлукъэгъур къышхыгъ.

Ари тъогъогого, Сулаймановын
зэ къэлапчъэм іегуаор дидзагъ.
Магомед Сулаймановыр ешлэгээ
къихъэгъэ къодьеу къэлапчъэм

дахэу іегуаор дидзи, 0:3 пчагъэр
хъугъэ.

Я 9-рэ зэлукъэгъухэр

28.09
«Оренбург» ЦСКА
29.09.
«Урал» — «Арсенал»
«Уфа» — «Енисей»
«Локомотив» — «Ахмат»
30.09
«Анжи» — «Зенит»
«Краснодар» — «Динамо»
«Спартак» — «Ростов»
01.10
«Рубин» — «Крылья Советов»

Зэтэгъашщх

1. «Зенит» — 22
2. «Краснодар» — 16
3. «Ростов» — 15
4. «Спартак» — 15
5. ЦСКА — 13
6. «Оренбург» — 11
7. «Ахмат» — 11
8. «Рубин» — 11
9. «Динамо» — 10
10. «Арсенал» — 9
11. «Локомотив» — 9
12. «Урал» — 8
13. «Крылья Советов» — 7
14. «Анжи» — 6
15. «Уфа» — 5
16. Енисей» — 5.

Нэклубгъор зыгъэхвазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурый.

Зэхэзыщагъэр
ыкИ къыдэзы-
гъэкъирэр:

Адыгэ Республикаэм
льэпкэ Йофхэмкэ,
Іэкъыб къэралхэм ашы-
псэурэ тильэпкэ-
гъухэм адьырээ зэпхы-
ныгъэхэмкэ ыкИ
къэбар жууѓем
иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шигъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-кээ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыххээрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлтээ, шрифтыр
12-м нахь цыкъунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхъгъэхэр редакцием
зэкегъекожых.

E-mail: adygoe@
mail.ru

Зышаушихыятыгъэр:
Урысые Федерацием
хэутын Йофхэмкэ, теле-
радиокъэтын-
хэмкэ ыкИ зэлты-
Іэсикэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
Чыпэ гъэоры-
шапI, зэраушыхыятыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зышаутигъэр
ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкІэмкИ
пчагъэр
4075
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2454

Хэутынум узцы-
кээтхэнэу щыт уахтэр
Сыхатыр

18.00

Зышаутигъэр
уахтэр
Сыхатыр
18.00

Редактор
шхъялэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъялэм
игуадзэр
МэццИэкъо
С. А.

Пшъэдэгъыж
зыхырэ секретарыр
ЖакІэмкъо
А. З.

Ганлбор Суперлигэр

Волейбол

ТекІоныгъитІу
Урысыем волейболым-
кэ изэнэкъоюу хэ-
лэжээрэ хъульфыгъэ ко-
мандэхэу суперлигэм ия
2-рэ куп хэтхэм 2018 –
2019-рэ ильэс ешэгъур
аублагъ.

Мыекъопэ «Динамо-МГТУ-м»
иапэрэ зэлукъэгъуйту Ростов-
на-Дону щыкъуагъ. Ти-
ешлаклохэр чыпэ командэу
«Ростов-Волей» зыфиорэм
тъогъогого 3:1-у текуагъэх.

«Динамо-МГТУ-м» итренир
шхъялэм, Адыгэ Республикаэм
изаслуженэ тренерэу Павел
Зборовскэм изэфхэсийхъэм
къащыхигъэштыгъ тикомандэ
икапитанэу Къошк Русльян
Адыгейим иешлаклохэм япащэу
щысэшу къызэригъэлэгъуа-
гъэр. «Ростов-Волей» текло-
ныгъэр ыхынэу гүгэе рагъэ-
шыгъэп.

Чъэпэгъум и 5 – 7-м «Ди-
намо-МГТУ-р» хыгъэхъунэу
Сахалин щылэшт, зэлукъэгъуйту
щырилэшт.